

- прогнозувати розвиток особистості учня з урахуванням його потреб, пізнавальної активності, творчих здібностей, майбутніх професійних інтересів;
- прогнозувати ефективність використання тих чи інших методів, способів, прийомів навчання та діалогової взаємодії в залежності від успішності та потреб учнів, змісту навчальної інформації, цілей навчання та очікуваних результатів;
- передбачати майбутні результати своєї діяльності та навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Формування та розвиток прогностичних умінь спрямовані на реалізацію знань про дидактичне прогнозування як наукове передбачення можливих варіантів розвитку подій, що розгортаються у процесі навчання. Володіння прогностичними вміннями забезпечує педагогу гнучкість, “мобільність” у ефективному вирішенні різних ситуацій, що виникають у професійній діяльності.

Навчання дидактичному прогнозуванню передбачає роботу над змістовим наповненням різних стратегій реалізації цілей навчання, а також різних тактичних підходів до реалізації кожної із стратегій. Завдання торкаються також прогнозування необхідних матеріальних (демонстраційних установок, приладів, макетів пристроїв, таблиць, графіків, відео проєктора, роздаткового матеріалу) та віртуальних (комп’ютерне моделювання фізичних процесів, явищ; використання відеохрестоматії; програмовий контроль) засобів.

Для навчання дидактичному проєктуванню студентам пропонується комплексні завдання, що передбачають моделювання ситуацій, наближених до професійної діяльності вчителя фізики. Виконання завдання здійснюється на основі розробленої студентом опорної теми, яка пропонується в контексті реалізації програмно-цілового підходу до організації навчально-пізнавальної діяльності і вибирається студентами самостійно. Комплексні завдання – це система завдань, кожне з яких окремо має свою конкретну мету, що полягає у формуванні вмінь проєктувати різні об’єкти дидактичної системи (цілі, зміст, процес, середовище, взаємодію, результат). В цілому робота над такими завданнями – це завершений цикл діяльності, що охоплює діагностування, цілепокладання, планування, структурування, прогнозування.

Комплексне завдання формулюється наступним чином: “Розробити проєкт навчально-методичного забезпечення теми (вказується опорна тема, над якою працює студент)”. У процесі роботи над комплексним завданням сту-

денти ознайомлюються із сучасними дидактичними технологіями і здійснюють проєктування дидактичних об’єктів з використанням елементів конкретної технології навчання (інтерактивної, проблемної, розвивальної та ін.).

Перспектива подальшого дослідження пов’язана із обґрунтуванням критеріїв оцінки ефективності системи навчання студентів проєктуванню дидактичних систем.

Список використаних джерел:

1. Гунда Г.В., Сагарда В.В. Практикум з основ загальної і соціальної педагогіки. – Ужгород, 1999. – 97 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Івченко А. Тлумачний словник української мови. – Х.: ФОЛІО, 2004. – 540 с.
4. Опачко М.В. Цілепокладання в змісті методичної підготовки вчителя фізики // Вісник ЧДПУ. Серія “Педагогічні науки”. – 2008. – Вип.57. – С.222-225.
5. Опачко М.В. Планування як складова управлінсько-методичної підготовки вчителя // Вісник ЧДПУ. Серія “Педагогічні науки”. – 2009. – Вип.65. – С.231-236.
6. Опачко М.В. Структурування змісту навчального матеріалу як складова методичної роботи вчителя фізики // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конференції “фізико-технічна і фізична освіта у гуманістичній парадигмі”. – Керч: РВВ КДМТУ, 2009. – С.106-114.
7. Опачко М.В. Проєктування дидактичних систем як складова управлінської діяльності вчителя фізики // Науковий вісник УжНУ. – Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2009. – Вип. 16-17. – С.149-152.

The author of the article has considered the issues of projecting as a component of didactic management. The content of teaching the student of activities of projecting has been disclosed. Didactic projecting has been considered as complex structure, the components of which are: purpose aiming, planning, structuring, prognostication, diagnostics. The complex tasks for the grasping by students of the content of projecting activity have been defined. Teaching students-future teachers of physics the didactic projecting is in the grasping of the content of each selected element.

Key words: didactic projecting, teaching the student the projecting of studying-cognitive activity of pupils, purpose aiming, planning, structuring, prognostication, diagnostics.

Отримано: 15.09.2010

УДК 373.6(043.3)

О. П. Панчук

Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ОЦІНЮВАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті здійснено ретроспективний аналіз сучасних оцінювальних освітніх технологій стосовно трудового навчання. Розглянуто основні проблеми стосовно здійснення об’єктивного оцінювання навчальних досягнень учнів.

Ключові слова: оцінювання, оцінка, оцінювальна система, навчальний процес.

Історичний досвід переконує, що навчально-пізнавальна діяльність школяра, виконання ним будь-якого завдання має бути проконтрольоване вчителем з метою виявлення прогалин у їх знаннях або недоліків у формуванні уявлень про сутність явища оточуючого світу, коментування та філософського осмислення природних процесів. Доцільно, щоб навчальні дії учнів були обов’язково оцінені, причому оцінка мала б стати кількісним еквівалентом комплексу знань та практичних способів діяльності, що їх продемонстрував учень під час виконання конкретного шкільного завдання.

У традиційній системі навчання загально-методичні підходи стосовно розв’язання проблеми оцінювання якості знань фактично формалізовані, що не завжди відображає реальний рівень розвитку здібностей учнів. Орієнтація сучасної школи на підвищення якості знань та поглиблення практичної підготовки випускників потребує пошуку нових методів і технологій оцінювання навчальних досягнень

школярів та впровадження їх в організацію навчального-виховного процесу загальноосвітніх закладів.

Вказану проблему можна розв’язати лише через аналіз та використання передового досвіду як сучасних учителів-новаторів, так і педагогів минулих епох.

Багато передових учителів кінця 70-х – початку 80-х років застосовували такі форми контролю, які, при збереженні позитивних сторін традиційної системи оцінювання, значно зменшили її мінуси. Так, відомий педагог В.Ф. Шаталов для контролю знань ввів «Листи відкритого обліку знань». Суть листів відкритого обліку знань полягала в тому, що кожна отримана на уроці або в позаурочний час оцінка заносилась у спеціальний бланк, який вивішувався для загального огляду. На відміну від оцінок, що виставлялись в класному журналі й залишалися таємницею для класу, оцінка, виставлена за новою методикою, мала набагато більший виховний ефект. Вона стала надбанням усього

ріалу, а за творчі здібності у використанні вивченого і вміння самостійно здобувати знання. 5-бальна ж дозволяла, завчивши певний обсяг знань напам'ять, отримувати найвищі оцінки [6].

Варто підкреслити також гуманність дванадцятибальної системи оцінювання. Не залякування негативними оцінками, а спрямованість на краще в учнях, терпеливий шлях до базового мінімуму і далі – до високих знань. Ось чому зміна існуючої системи оцінювання знань стала необхідною умовою підвищення загальноосвітнього рівня учнів неможливо без диференційованого підходу до оцінювання знань.

Однак, висвітливши кілька блоків недоліків попередньої 5-бальної системи та переваг нової, 12-бальної на сьогодні теж не є ідеальною. І причин цьому надзвичайно багато [6].

Одна з основних – відносна об'єктивність оцінювання за критеріями. Для прикладу візьмемо бал “високого” рівня – “12”. Він виставляється учневі, який “виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і схильності, вміє самостійно здобувати знання”. Сьогодні цей критерій не дає об'єктивного підходу до оцінювання знань на “12” балів, оскільки діти з малозабезпечених сімей не можуть дозволити собі придбати літературу для розвитку своїх здібностей та схильностей, а учні з сільської місцевості не завжди мають можливість користуватися бібліотеками взагалі, не кажучи уже про самостійне здобування знань, для якого необхідна не тільки рідкісна література, а ще і найновіші видання [7, с.32].

Наступною причиною є те, що багато вчителів, не бажачи переходити на принципово нову систему, продовжують працювати за 5-бальною, зводячи оцінки до 12-бальної. Варто звернути увагу на те, що в багатьох навчальних закладах ті, хто навчає, через свою некомпетентність і небажання творчо підходити до процесу навчання, перетворили її на колишню чотирибальну систему: низький, середній, достатній і високий рівні [7]. Це пояснюється їх небажанням витрачати час на оволодіння новими критеріями оцінювання і впровадження їх у практику. Не варто забувати, що одним із об'єктивних факторів є труднощі вчителів при доборі завдань з навчальних предметів, які відповідали б критеріям вищого – творчого рівня, адже в підручниках їх немає.

Отже, оцінювання знань учнів у тій або іншій формі є необхідною частиною навчального процесу. Однак форми і методи можуть змінюватися, не обмежуючись давно відомими. Ми наголошуємо ще на тому, що існуюча система оцінювання знань має багато резервів і може використовуватися ефективніше. Методи і форми оцінювання повинні визначатися вчителем залежно від цілей навчання, теми, предмету, віку та індивідуальних особливостей учнів. При цьому необхідним є диференційований підхід, облік різноманітності дидактичних і виховних функцій оцінки в навчальному процесі [6].

Якщо вчитель ставить перед собою завдання оцінити рівень знань класу або окремого учня, порівняти цей рівень із заданим еталоном, то в цьому випадку на перший план виступає об'єктивність оцінки. Найбільш зручно і просто виразити це відношення у вигляді балу. Інше завдання – знайти прогалину в знаннях учня, недоліки у засвоєнні вивченого матеріалу. Головне в такій ситуації – з'ясувати питання, погано засвоєні учнем, намітити систему заходів щодо ліквідації вказаних недоліків. Треба достатньо якісно охарактеризувати відповідь школяра, вказати позитивне та негативне; оцінка відповіді в балах зовсім не обов'язкова. У всіх випадках педагог має бути хорошим психологом, здатним передбачати всі позитивні й негативні наслідки оцінки, її виховний ефект. Оцінка, яка не стимулює до подаль-

шої роботи учня, позбавляється своєї цінності та перетворюється на безглузде мірило.

Особливістю трудового навчання як навчального предмета є його спрямованість на використання знань, умінь і навичок у житті. Навчання у кінцевому результаті має не тільки дати суму знань, а й сформувати достатній рівень компетенції. Тому складовими навчальних досягнень учнів з курсу трудового навчання є не тільки володіння навчальною інформацією та її відтворення, а й уміння та навички знаходити потрібну інформацію, аналізувати її та застосовувати в стандартних і нестандартних ситуаціях у межах вимог навчальної програми до результатів навчання. Одержана оцінка має сприяти всебічному і гармонійному розвитку учнів, підвищенню рівня їх знань і вихованості, формуванню мотивів навчання.

Аналіз стандартів, програм, підручників, навчальних посібників, методичних розробок стосовно проблеми контролю та оцінювання якості знань школярів показує, що, не дивлячись на проведені науковцями ґрунтовні дослідження, заходи, які розроблені освітніми установами в напрямку вдосконалення організації та проведення контролю результатів навчання в загальноосвітніх закладах, цей процес не відповідає сучасним вимогам.

Це, на нашу думку, можна пояснити такими причинами:

- більшість досліджень проблеми контролю та оцінювання якості знань, які проведені науковцями та методистами, стосовно загальноосвітньої школи відносяться лише до питань технічної організації та процесу проведення контрольно-оцінювальних заходів;
- для педагогічних навчальних закладів поки що не розроблені дидактичні основи оцінювання навчальних досягнень школярів;
- відсутня узгодженість та цілеспрямованість в роботі вчителів різних навчальних дисциплін в напрямку розробки єдиних критеріїв оцінювання знань та умінь учнів загальноосвітніх закладів.

Список використаних джерел:

1. Шаталов В. Ф. Эксперимент продолжается / В. Ф. Шаталов. – М. : Педагогика, 1989. – 336 с.
2. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання / Г. Г. Ващенко. – К. : Школяр, 1997. – 441 с.
3. Ангеловский К. Учителя и инновации : кн. для учителя / К. Ангеловский ; пер. с макед. – М. : Просвещение, 1991. – 199 с.
4. Барановська О. Багатобальні системи оцінювання / О. Барановська // Директор школи. – 2002. – № 17 (209). – С. 3–4.
5. Паламарчук В. Ф. 12-бальна система оцінювання знань, умінь і навичок учнів / В. Ф. Паламарчук // Рідна школа. – 2001. – № 1. – С. 3–7.
6. Тхоржевський Д. О. Деякі зауваження до 12-тибальної системи оцінювання / Д. О. Тхоржевський // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2001. – №1. – С. 3–4.
7. Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти // Початкова школа. – 2000. – № 11. – С. 31–33.

In the article the retrospective analysis of modern estimating educational technologies is carried out in relation to labour studies. Basic problems are considered in relation to realization of objective evaluation of educational achievements of students.

Key words: evaluation, estimation, estimating system, educational process.

Отримано: 12.06.2010